

Posljedice neliječenog posttraumatskog stresnog poremećaja nakon rata u bivšoj Jugoslaviji: morbiditet, subjektivna kvaliteta života, i troškovi skrbi

Stefan Priebe, Aleksandra Matanov, Jelena Janković Gavrilović, Paul McCrone, Damir Ljubotina, Goran Knežević, Abdulah Kučukalić, Tanja Francisković, Matthias Schützwohl

Cilj Odrediti dugoročne ishode mentalnog zdravlja ljudi koji pate od posttraumatskog stresnog poremećaja (PTSP) povezanog s ratom, a ne dobivaju prikladno liječenje.

Postupci Proveli smo razgovor s 264 ispitanika iz bivše Jugoslavije, koji su živjeli u Hrvatskoj, Srbiji, Njemačkoj i Velikoj Britaniji. Svi su patili od PTSP-a u nekom trenutku nakon rata, ali nikad nisu dobivali psihološku ili psihijatrijsku pomoć. Razgovori su se odvijali u prosjeku $10,7 \pm 3,0$ godina nakon traume izazvane ratom. Ishodi su bili PTSP na Kliničkom intervjuu za dijagnozu PTSP-a (engl., *Clinician Administered PTSD Scale*) za Dijagnostički i statistički priručnik za mentalne poremećaje -IV, subjektivna kvaliteta života (SQOL) na Manchesterskom upitniku za kratku procjenu kvalitete života (engl., *Manchester Short Assessment of Quality of Life*), te troškovi skrbi. Ispitana je povezanost između socio-demografskih obilježja, razine traumatskih ratnih doživljaja, i aspekata poslijeratne situacije i ishoda.

Rezultati Trenutni PTSP dijagnosticiran je u 83,7% ispitanika, aritmetička sredina SQOL bodova bila je $4,0 \pm 0,9$, a aritmetička sredina troškova skrbi u posljednja 3 mjeseca premašila je €1100 u svakom centru. Starija dob, traumatičniji ratni doživljaji, lošije obrazovanje i život u post-konfliktnim zemljama bili su povezanim s višim stopama trenutnog PTSP-a. Starija dob, ratno iskustvo, traumatičniji ratni događaji, nezaposlenost, život u samoći, život u kolektivnom smještaju i trenutni PTSP bili su neovisno povezani s nepovoljnijom subjektivnom kvalitetom života. Starija dob i život u Njemačkoj bili su povezani višim troškovima formalne skrbi.

Zaključak Ljudi s neliječenim PTSP-om izloženi su većem riziku ood PTSP-a čak i cijelo desetljeće nakon traumatskog događaja. Njihova subjektivna kvaliteta života razmjerno je niska, a imaju i znatne troškove skrbi. Čimbenici za koje je pokazano da utječu na pojavu PTSP-a također se čine važnima za oporavak od PTSP-a. Trenutni PTSP može smanjiti subjektivnu kvalitetu života neovisno o društvenim čimbenicima.